

גיליון מס' 406 פרשת תולדות
חש"פ א שנה תשיעית

לעילוי נשמת
מרת מניה ע"ה
בת אברהם תנצב"ה
נלב"ע ללא זש"ק

דברי שלי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"ה

מכתבי הקוראים

ייש"כ על הגליונות המאלפים, רבי התוכן, התורה ומוסר החיים וכו'. הם מחכימים אותנו כל שבוע מחדש, נפלא מאד.

בקשר למה שכתבתם על רבינו שליט"ה שלא רצה לעכב תשובה אודות שידוך ועיכב את ארוחת הצהריים בשל כך, סיפר לי הרב אהרן כהן גבאי ביהכ"ס לדרמן:

"לפני שנים רבות, פנה אלי הגר"ח ואמר לי, כי הוא מחפש את אבי (הרב משה שליט"ה) כדי להציע לו שידוך עבור אחי. אבי שהה אז על גג המבנה וטיפל בעניינים טכניים של בית הכנסת. עדכנתי את הגר"ח היכן אבי נמצא כעת והוספתי, כי אעדכן את אבא, שרבינו מחפש אותו.

לא חלפו אלא דקות בודדות והגר"ח ניצב בכל הדרו על הגג... אבא שלי היה בהלם ולא הבין, מדוע טרח הגר"ח וטיפס עד לשם כדי לאתר אותו וזאת עוד כדי להציע שידוך...

אבל הגר"ח הסביר בפשטות את פשר הבהילות: "אסור לעכב רעיון של שידוך לבן או בת ישראל, אפילו לא לרגע קטן"...

ואגב, עלה בדעתי ליישב עפ"י, כי רבים מדקדקים, מדוע היה זקוק אליעזר לקפיצת הארץ בדרכו לחרן, מה שלא מצאנו זאת בדרכו מחרן לארץ ישראל. ולפי דברי רבינו (שמקורם עוד במרן החזון איש זצ"ל שהקפיד על כך) הרי שמכיוון שאסור לעכב שידוך אפילו רגע קטן, נזדרז אליעזר ועשה קפיצת הדרך... אבל לאחר שהשידוך כבר יצא לפועל, אין כבר סיבה לקפיצה כזו...

שבוע טוב ובשו"ט הרב אהרן טייטלבוים

פנינים על הפרשה

"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" (כ"ה כ"ח)

"שהיה יודע לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו, אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות" (רש"י פסוק כ"ז).

וצריך עיון, שלכאורה היא שאלה של שטות, כי הכל יודעים שאין מעשרין מלח ותבן, ואיך הראה בזה שהוא מדקדק במצוות? ועוד, שהיה לו לשאול למה אין מעשרים, ולא איך מעשרים, כי אם פשוט לו שמעשרים, מה קשה לו איך מעשרים? ומה זה שונה מכל מאכל שמפרישים מעשר.

ויש לומר שבאמת שאל שאלה של חכמה. כי הלכה היא שאסור להאכיל טבל לבהמה (תוספתא, הובא בפתיחה לדרך אמונה פ"ו ממעשר, ולהרבה פוסקים הנאה של כלוי היא מדאורייתא, עין שם ס"ק י"ח), ואם כן איך נותנים לפניה תבן, והרי מצוי שנשארו בו מעט שבלים (כדאיתא בתוספתא סוף פ"ב דפאה), ואינן מעשרות והוי טבל, [דהרי טבל הוי דבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברב], ולקחת טבל ודאי ולעשר ממנו על הקש לא יועיל, כי הוי מן החיוב על הפטור (מפני שמן התורה המעט שבלים בטלים ברב וכנ"ל), וגם לעשר מתבן על התבן לא יועיל, שאולי בתבן שלקח לעשר אין שבלים, [ועל כל פנים אין כשעור הראוי למעשר], וגם לברר שבלים מתוך התבן ולעשר מיניה וביה לא יועיל, שאז שוב הוי מחיוב על הפטור.

וזה מה ששאל עשו כיצד מעשרין את התבן.

והתשובה לזה: שבתרומה ובמעשר שמפריש על שאר השבלים [שאינם מערבים], מכונים ופוטרים גם את זה (וזה לא נחשב תערבת, כי אפשר לברר השבלים מתוך התבן), וכדאיתא כעין זה במשנה מסכת מעשרות פ"ד מ"ה עין שם.

וכעין זה נתן להסביר מה ששאל כיצד מעשרין המלח.

שהרי כשמבשלים מאכל טבל ונותנים בו מלח, הרי המלח קבל טעם הטבל, וממילא גם את אחר כך מתקנים את הטבל על ידי שמעשרים, אבל למלח שבלוע בטעם טבל אין תקנה, כיון שלא יועיל לעשר עליו מטבל אחר כי הוא רק 'טעם' ולא ממשות, ולא ברור איך מחשבים מעשר לדבר שאינו אלא טעם, והחזון איש בספרו (דמאי סי' י"ג סק"ז) דן איך מחשבים טעם לענין מעשר.

והתשובה לזה כנ"ל, שכשמעשרים התבשיל מכוונים גם על זה.

סח רבינו שליט"ה: פעם דרש הגאון ר' איזיק שר זצ"ל ראש ישיבת כנסת ישראל סלבודקא על יעקב ועשו, והאריך בדרך דרוש, ואמר שעשו היה אדם גדול ולא כמו שנראה שהיה רק רשע ובעל עברות, אלא היה דורש בתורה ברבים (עין ילקוט שמעוני ח"ב רמז ת"ג), והיה ראש ישיבה גדול עם אלפי תלמידים, ואנשים חשובו שהוא ממשיך דרכו של זקנו אברהם אבינו, והאריך לבאר במה טעה ובמעלתו של יעקב איש תם (עין לקט שיחות מוסר ח"ג עמ' מ"ב).

וכשמע מזה מרן החזון איש זצ"ל לא היה ניחא ליה, ולא הסכים לצורת גישה זו. כי הרי התורה קוראת לו (כ"ה כ"ז) איש יודע ציד איש שדה [ובלשון חז"ל נקרא עשו הרשע], ורק יעקב נקרא איש תם יושב אהלים.

ובשנה אחרת התבטא רבנו:

הרבה מתקשים מה הטעם שיצחק בחר לתת לעשו את הברכות, וכי לא ידע שהוא רשע? ומה באמת היתה הסיבה שרצה לברך אותו. אולם באמת יצחק אבינו לא ידע! רבקה כל השנים ידעה ולא רצתה לצער אותו, והראה ללשון המדרש (ב"ר ס"ה ט"ו) 'עלי קללתך בני', אמר ר' יצחק, עלי לכנס ולומר לאבין יעקב צדיק ועשו רשע, ע"כ. ורואים שבאמת לפני זה לא ידע כלום!

הבאור שמרן בעל הקהלות יעקב מחק מן הספר

ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים (כה, לד)

בפעם הראשונה כסדר רבינו שליט"ה לדפוס את חדושי על התורה, הוא הביא לאביו מרן בעל הקהלות יעקב, שיעיין בדברים. הוא עיין ונהנה מן הדברים, ועל כשמונה חדושים הוא אמר שכדאי שלא להדפיס, כי הוא חידוש גדול.

אחד החידושים הוא בפרשתנו.

שלכאורה קשה, הרי עשו בקש נזיד עדשים, ומדוע יעקב הביא גם לחם.

ואפשר, כי נזיד עדשים המבושלות הוא מחלוקת בגמרא (ברכות ל"ח) מה מברכים על שלקות, ולכן יעקב נתן לו גם לחם, שיפטור בברכת המוציא את התבשיל ויצא מכל השאלות.

[וכנראה מרן הקהלות יעקב ז"ע סבר שעשו לא כל כך היה מדקדק בהלכה, ואם חשש ל"לפני עור", הרי יותר היה לו לחוש שלא יברך כלל, ורחוק לומר שזה פטש הפסוק].

עם כל זה, היה הבאור חביב בעיניו של רבינו והיה חוזר על זה הרבה, ובהוצאה החדשה של 'טעמא דקרא' על התורה, בקשו המסדרים לדפוס להכניס את הפרוש בספר, ורבינו לא מחה בידם. (שבענו מסובך)

המשיכו והעתירו בתפילה לחיזוקו של רבינו שמריהו יוסף חיים בן פעשא מרים לרפ"ש בתושח"י.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושונות מרבינו.

ויצא יצחק לשוח בשדה (מאמר ב')

מצאנו לנכון ללקט בזה כמה סנסנים ממה שראיתי אצל רבינו שליט"א בהנהגות בענייני תפילת ערבית:

א) בעידנא חדתא גילה רבינו שליט"א צופן מהנהגותיו בעניין קריאת שמע של ערבית, ולפיו נוהג לומר על מיטתו קודם חצות את כל ג' פרקי ק"ש, מחשש שמא קרא ולא כיון באותיותיה, ובהיות וק"ש דאורייתא ויש להחמיר בספקותיה, ומאחר וע"פ האר"י יש עניין לומר כל הפרקים (וכן נזכר במ"ב סי' רל"ה סק"יב), בכגון דא יש לומר מהיות טוב אל תיקרי רע!.

הנהגה זו מגלה טפח מכבשוונות מסתרי ליבו, שכן בשחרית אינו נוהג כן, היות ולא מצינו שיטה לומר ק"ש אחר התפילה, נערווין לבד הם לא סיבה. [וכמדומה שאמר פעם שלומר ק"ש ללא ברכות לפני התפילה בתוך ברכת 'לעולם יהא אדם' אין לזה טעם כמו שכתבו בשם הגר"א], ורק במעריב שיטת האר"י נרתמת כדי לדקדק במצווה כבדרך אגב! בספר 'אלא' (פנ"ג ס"ז) מציין בזה שהיות ומרן חושש בזה לספיקא דאורייתא, לכן מקפיד לאומרה מיושב ולא מושכב, אולם בליל ת"ב שבו אין לומר דברי תורה ותפילה בגלל "חשש", אזי אינו אומר אלא פרשה ראשונה, ואז אומרה בשכיבה!.

ב) במ"ב (סי' ק"ח סקט"ו) מבואר שזמן תפילת מעריב לכתחילה רק עד חצות לילה, וכמדומה ששמעתי ממרן שעדיף להתפלל ביחידות קודם חצות מאשר בציבור לאחר חצות, גם בלדרמן אוסרים לקיים מניינים אחר חצות לילה, אמנם כשמרן חזר מלווית הרבנית ע"ה במוצאי שבת חוה"מ, [וכן מלווית אחותו הרבנית ברמן ע"ה שנערכה במוצ"ש] טרח מקורבו הגרבצ"כ שליט"א, ואסף מניין בחורים שהמתינו מלהתפלל עד אחרי הלוויה, ואז התפלל בציבור בשעה שתיים בלילה, והייתה לו קורת רוח מזה שלא ביטל תפילה בציבור. כאן המקום לציין כי ר' דוד פרנקל ז"ל תיקן שזמן ערבית האחרון יהיה ב23:05 כדי לתת זמן למאחרים את ההזדמנות האחרונה לתפילה במניין.

ג) פעם אחת התפללתי לפני העמוד בבית מדרשו בערבית ליל שבת, ואחר התפילה אמר לי ישר כח התפללת יפה, לא כמו בעלי בתים, ואז הרחיב ואמר: הבעלי בתים אומרים בשמחה רבה ואמרו כולם בבת אחת, ואין זה נכון כי צריך ליתן הפסק ביניהם, וה"ה ביחד כולם הודו והמליכו ואמרו יש ליתן הפסק אחר והמליכו, כי הואמרו הולך על הפסוק שאחריו.

(ייש"כ גדול לידידנו הרה"ג ר' שמואל רוזנברג שליט"א על כתיבת הדברים)

יפה מראה

מי שומע רעמים?

ויתן לה האלקים מטל השמים (כ"ז כ"ח)

בימים אלו בהם אנו זוכים לשפע גשמים ממרומים, ברחבי ארץ ישראל, יש לברך בשעת שמיעת הברק או הרעם את הברכה הראויה לה הכתובה בשולחן ערוך סימן רכ"ז. מעניין מאוד לציין, כי בשקיעותו הרבה בלימוד די נדיר שרבינו יבחין בברק או ישמע את הרעם, הן בביתו והן בלכתו בדרך הוא שקוע בד' אמותיו של תורה, ואינו שת ליבו על המתרחש סביבו.

סיפר משמשו האישי הר"ר ישעי' אפשטיין שליט"א, כי בשנים בהם נסע רבינו לשמש כסנדק ברחבי ארץ ישראל, לא אחת היו גשמים עזים ממש אך מאומה לא מנע מרבינו ליסוע, סדר היום התנהל כיום רגיל לכל דבר.

פעם אחת אני זוכר' הוסיף הרב אפשטיין, שנסענו לברית בירושלים ובדרך היו ערימות של שלג מפונות, והסבתי את תשומת לבו של רבינו לזה, והביט לרגע ונהנה, כי השלג הזכיר לו את ימי ילדותו בצילו של רבו המובהק מרן החזון איש, שאז ירד פעם שלג בבני ברק...

תמונה נדירה: כסלו שנת תשע"ז, בתוך כדי הילוכו, הסבו בני הבית את תשומת ליבו של רבינו לגשמים העזים היורדים בחוץ, המלווים בברקים ורעמים, הוא נענה להציץ רגע בחלון כדי להבחין בברקים ולברך עליהם את הברכה הראויה.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

053-3145900 ☎ 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש לחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310